Szekrényes Éva

A 2014. évi európai parlamenti választások előkészületeiről

Az Európai Parlament (EP) soron következő választását 2014. május 22. és 25. között tartják meg az Európai Unióban. Az EP magyar képviselőinek megválasztását Áder János, köztársasági elnök 2014. május 25-ére, (vasárnap) tűzte ki. Az új EP várhatóan 2014. július 1. és 3. között tartja alakuló ülését Strasbourgban.

Az EP választások előtti tájékoztató kampány

Az EP-választásokat megelőzően az Európai Parlament már közel egy éve folyó, előzetesen megtervezett kampánnyal készül a választásokra, bemutatva az intézmény szerepét és a választások jelentőségét. A 28 uniós országban zajló tájékoztató kampányt 24 nyelven bonyolítják le, amely összesen 16 millió euróba kerül. Az információs kampányt az Európai Parlament finanszírozza. A kampányt hivatalosan 2013. szeptember 10-én, sajtókonferencia keretében mutatta be az EP két alelnöke, Anni Podimata és Othmar Karas.[1] A 2014-es európai parlamenti tájékoztató kampányát és szlogenjét az Európai Unió 24 hivatalos nyelvére lefordították. Az első hallásra magyarul talán nem a legszerencsésebben hangzó *„Vedd észre, tégy érte, légy része*!" (angolul Act, React, Impact) mottó legfőbb üzenete, hogy az európai polgárok vegyék kezükbe saját sorsukat és az irányítást, és vegyenek részt a soron következő európai parlamenti választásokon, hiszen Európa jövője rajtuk is múlik.

A kampány négy szakaszra különíthető el. A 2013 szeptemberében kezdődött „*Vedd észre, tégy érte, légy része*!" szlogennel induló első szakasz célja, hogy elmagyarázza az EP új hatásköreit. A 2013 októberétől 2014 februárjáig tartó, második időszakban európai nagyvárosokban zajló interaktív rendezvényeken keresztül a gazdaságot, a foglalkoztatást, az életminőséget, az anyagi biztonság kérdését, és az EU nagyvilágban betöltött szerepét kívánják a középpontba helyezni. A harmadik szakasz 2014 februárjában vette kezdetét, és a 2014. május 22. és 25. között esedékes választásokra koncentrál. Ezt követően a kampány, az utolsó szakaszban az újonnan megválasztott EP-re, az Európai Bizottság elnökének megválasztására, továbbá az új Európai Bizottság felállására fókuszál.

A választások tétje: az EP szerepének változása a lisszaboni szerződésben

2014-ben a lisszaboni szerződés 2009. decemberi hatályba lépése óta először kerül sor EP-választásokra. A lisszaboni szerződésnek az EP-t érintő egyik legnagyobb változás hozó rendelkezése, hogy a szerződés kimondja az EP társjogalkotó szerepét: „Az

[1] Az Európai Parlamenti tájékoztató kampány bemutató kisfilmje az alábbi oldalon tekinthető meg az Unió valamennyi hivatalos nyelvén: http://audiovisual.europarl.europa.eu/Assetdetail.aspx?id=b568da8c-f3f3-4cae-a8fc-a2350087aff8&lang=HU

Európai Parlament a Tanáccsal közösen, ellátja a jogalkotási és költségvetési feladatokat.” Másik fontos, nagy horderejű változás, hogy az EP választja meg az Európai Bizottság elnökét (Európai Unióról szóló Szerződés, III. cím, 14. cikk). Ennek értelmében, az európai parlamenti választások eredménye most először határozza majd meg az Európai Bizottság elnöki posztját betöltő személy kilétét, hiszen a kiválasztásánál az unió tagállamainak figyelembe kell venniük az európai parlamenti választások eredményét.

A választásokat követően az állam-, illetve kormányfők az EP-választások eredményének figyelembe vételével megnevezik jelöltjüket az Európai Bizottság elnöki posztjára. Ezt követően a bizottsági elnökjelölt bemutatkozik az EP előtt, vázolja főbb politikai célkitűzéseit, amelyet ötéves mandátuma alatt elérni kíván a biztosokból álló grémium élén. Amennyiben a jelöltet az európai parlamenti képviselők abszolút többsége támogatja (751-ből legalább 376-an), úgy a jelöltet a parlament megválasztotta. Amennyiben a jelöltnek nem sikerült megszereznie a képviselők megfelelő számú támogatását, úgy a tagállamoknak új jelöltet kell állítaniuk.

Az Európai Bizottság elnökének megválasztását követően az új elnök és a tagállami kormányok megállapodnak a biztosi pozícióra jelölt személyekről. A tagállamok egy-egy biztosjelöltet ajánlhatnak az Európai Bizottság testületébe. Ezt követően kerül sor a biztosjelöltek európai parlamenti meghallgatására. Amennyiben a parlament valamilyen okból kifolyólag nem tartja alkalmasnak az adott jelöltet a neki szánt biztosi portfólió ellátására, elutasíthatják a jelölt támogatását. Végezetül, az EP egyszerű többséggel dönt az egész Európai Bizottság támogatásáról vagy elutasításáról. Az EP jóváhagyása esetén az uniós állam-, illetve kormányfőkből álló Európai Tanács hivatalosan kinevezi az új Európai Bizottságot.

Rövid áttekintés a tagállamok eltérő EP-választási gyakorlatáról

Az európai parlamenti választásokat nemzeti jogszabályok és szokások szerint rendezik meg, azonban közös uniós szabályok rögzítik, hogy a választásoknak általánosnak, közvetlennek, szabadnak és titkosnak kell lenniük. Az EP képviselőit a tagállamokban az arányos képviselet elve alapján kell megválasztani. Az európai parlamenti választások idejéről uniós szinten döntenek, míg a lebonyolítás pontos idejét tagállami szinten határozzák meg a megadott időszakon belül. Azt szintén az egyes tagállamok dönthetik el, hogy nyitott vagy zárt listás rendszert alkalmaznak-e.

Ausztriában, Belgiumban, Bulgáriában, Cipruson, Dániában, Észtországban, Finnországban, Hollandiában, Írországban, Lengyelországban, Lettországban, Litvániában, Luxemburgban, Olaszországban, Svédországban, Szlovákiában és Szlovéniában nyitott listán kerülnek megválasztásra a képviselők. Ez azt jelenti, hogy a választópolgárok egy listáról kiválaszthatják az általuk preferált jelölteket. Zárt listás rendszerrel történő választáskor a választópolgárok csak a politikai pártok által előre meghatározott listákra szavazhatnak. A listán a pártok határozzák meg a jelöltek sorrendjét. Magyarország mellett így választják meg az európai parlamenti képviselőket az Egyesült Királyságban (Észak-Írország kivételével), Franciaországban,

Görögországban, Németországban, Portugáliában, Romániában és Spanyolországban. Írországban, Máltán, valamint Észak-Írországban az egyetlen átvihető szavazat rendszerét alkalmazzák.

Kötelező a választásokon való részvétel Belgiumban, Cipruson, Görögországban és Luxemburgban. Abban is eltérés van a tagállamok között, hogy hány éves kortól lehet részt venni a választásokon. A legtöbb tagállamban, így Magyarországhoz hasonlóan Dániában, Finnországban, Hollandiában, Luxemburgban, Németországban, Portugáliában, Svédországban és Szlovéniában, a választójog és a választhatóság alsó korhatára egyaránt 18 év, Ausztriában már 16 éves kortól lehet szavazni. Ciprus és Olaszország esetén a képviselővé választás alsó korhatára 25 év.[2]

Tagállamonként eltérhet a választókerületek megállapítása is. Magyarország a hatályos jogszabályok szerint egy választókerületet tesz ki, csakúgy, mint a legtöbb tagállam. Több választókerülettel rendelkezik Belgium, az Egyesült Királyság, Franciaország és Írország. Külön választókerületekben szavaznak a választópolgárok Lengyelországban, Németországban és Olaszországban is, de ezt követően a választási eredményeket nemzeti szinten határozzák meg.

Az EP állásfoglalása a 2014-es európai választások megszervezésével kapcsolatos gyakorlati eljárásokról

Fontos megemlíteni azt a változást is, miszerint elsősorban az utóbbi időben egyre csökkenő választói kedv növeléséért, a májusi választások során a politikai csoportoknak először lesz lehetőségük, hogy megnevezzék jelöltjüket az Európai Bizottság elnökének posztjára.

Ezt támogatandó, az EP 2013. július 4-i ülésén nagy többséggel (507 igen, 120 nem és 18 tartózkodó szavazat) elfogadta az Andrew Duff brit liberális párti jelentéstevő által jegyzett, a 2014-es európai választások megszervezésével kapcsolatos gyakorlati eljárásokról szóló saját kezdeményezésű jelentést.[3] Ennek célja, hogy felhívja a figyelmet a soron következő európai parlamenti választások lebonyolításával kapcsolatos főbb teendőkre és a lehetséges problémák megelőzésére. A jelentés felszólítja a tagállamokat és a politikai pártokat, hogy az európai parlamenti választásokon induló jelöltjeik nevét legalább három hónappal a választásokat megelőzően hozzák nyilvánosságra, és ugyanígy sürgeti az európai politikai pártokat, hogy jóval a választásokat megelőzően nevezzék meg jelöltjüket az Európai Bizottság elnöki pozíciójára. A dokumentum elvárja, hogy a képviselőjelöltek megválasztásuk esetén teljesítsék vállalt megbízatásukat. Az állásfoglalás szerint ösztönözni kellene a nők választási listán történő szerepeltetését, ezáltal is elősegítve az egyenlő

[2] Magyarországon az európai parlamenti képviselők választását az alábbi jogszabályok szabályozzák: 2003. évi CXIII. törvény az Európai Parlament tagjainak választásáról, 2008. évi XCV. törvény az Európai Parlament magyarországi képviselőinek jogállásáról szóló 2004. évi LVII. törvény módosításáról.

[3] A dokumentum száma: 2013/2102(INI), a plenáris ülés elé terjesztett dokumentum száma: (A7-0219/2013), az elfogadott dokumentum száma: P7_TA(2013)0323

képviseletet biztosító listák összeállítását. A szavazólapokon lehetőség szerint fel kellene tüntetni az európai politikai pártok emblémáját. A jelentés kéri a tagállamokat, hogy a magasabb részvételi arány elérése érdekében indítsanak a szavazásra való részvételre ösztönző nyilvános kampányt. Az állásfoglalás ezeken túl javasolja, hogy jóval a választások időpontja előtt állapodjanak meg EP és az Európai Tanács közötti, az új Európai Bizottság elnökének megválasztásával kapcsolatos egyeztetéseket illetően. A képviselők hangsúlyozzák, hogy egyetlen tagállamban se tegyenek közzé hivatalos választási eredményeket mindaddig, amíg a választások az összes tagállamban le nem zajlanak. Az elfogadott állásfoglalás különös hangsúlyt fektet az európai politikai pártok szerepére. Az EP bátorítja a tagállamokat, hogy engedélyezzék a politikai hirdetéseket az európai szintű politikai pártok részére, továbbá ösztönzi az európai politikai pártokat az Európai Bizottság elnöki tisztségére jelölt személyek közötti nyilvános viták megrendezését.

*

Az EP-választások közeledtével a kampány egyre intenzívebbé válik. Magasabb fokozatba kapcsol egyrészt az Európai Parlament, hogy az információs kampány segítségével mind több választópolgárhoz jusson el a legfőbb üzenete, és ösztönözze a választókat a részvételre. Az EP-választásokon ugyanis az elmúlt évtizedekben egyre csökkent a részvétel: az első közvetlen 1979-ben megrendezett választások alkalmával még a választásra jogosul polgárok csaknem 62%-a vett részt a szavazáson, addig 2009-ben mindössze a polgárok 43%-a ment el szavazni. Másrészről az európai parlamenti választásokon listát állító pártok is egyre hangosabban hallatják majd hangjukat. A választások egyik tétje, hogy sikerül-e az európai politikai pártoknak, illetve magának Európai Parlamentnek megszólítania és rávennie a polgárokat, hogy vegyenek részt a választásokon. A választások másik nagy kérdése, hogy mindez, azaz a részvételre való buzdítás kinek sikerül majd jobban: az „európa-pártiaknak” avagy az euroszkeptikusoknak.